

MEGOLDÁSOK A TŐKENYERESÉG ADÓZÁSÁBÓL FAKADÓ TORZÍTÁSOK MÉRSÉKLÉSÉRE ÉS A MAGYAR KISVÁLLALATI ADÓ

A tőkejövedelmeket terhelő adók a EU és az OECD tagállamaiban számottevő bevételi forrást jelentenek. Bár fenntartásuk mellett több fontos érv is szól, ezek az adók megtakarítási, beruházási döntéseket torzító jellegüknél fogva hátráltatják a tőkefelhalmozást, így számottevően csökkentik a gazdaság növekedési potenciálját. Az adónemek tényleges gazdasági hatását ugyanakkor nagyban befolyásolja azok szerkezeti kialakítása. A nyereségadó okozta torzulások kiküszöbölésének egy elegáns, semlegességet biztosító és koncepcionálisan is egyszerű módja a pénzforgalmi megközelítés, amely jelentősen közelíti a jövedelemadó szerkezetét a – növekedési szempontból jóval kedvezőbb – hozzáadottérték-adókéhoz. Magyarországon ezzel a megközelítéssel alakították ki a 2013-ban bevezetett kisvállalati adót. Tanulmányukban a szerzők bemutatják a pénzforgalmi adók mögött meghúzódó elméleti megfontolásokat, a kisvállalati adó legfontosabb szabályozási elemeit és az adónem bevezetése kapcsán felmerülő problémák kezelésére kidolgozott megoldásokat.

1. BEVEZETÉS

A statisztikai besorolások az egyes adónemeket általában három fő kategóriába sorolják aszerint, hogy azok a tőkét, a munkajövedelmeket vagy a fogyasztást terhelik. A tőkét terhelő adókat ezen belül rendszerint tőkejövedelmeket terhelő és vagyoni típusú adókra bontják. Az adóelméleti irodalomban kialakult konszenzus szerint a fentiek közül többnyire a tőkejövedelmeket terhelő adók hátráltatják a leginkább a gazdasági növekedést. A rangsorban ezt követik a munkajövedelmeket terhelő adók, míg növekedési szempontból általában a fogyasztási, illetve a vagyoni típusú adókat tekintik a legkevésbé károsnak [OECD, 2010].

Az egyes adónemek tényleges gazdasági hatását ugyanakkor nem csupán azok fenti csoportosítás szerinti besorolása határozza meg; hasonlóan fontos tényező az adónem szerkezeti kialakítása is. A tőkét terhelő adók kapcsán is szükséges tehát azoknak a megoldási lehetőségeknek a vizsgálata, amelyek lehetővé teszik a tőkét terhelő adókkal elérni kívánt célok megvalósítását, és továbbra is biztosítani tudják a szükséges bevételeket, ugyanakkor a lehető legkevésbé torzítják a befektetési és beruházási döntéseket. Megfelelő kialakítás mellett a jövedelemadó gazdasági hatása jelentősen közelíthető a fogyasztási, azon belül is elsősorban a hozzáadottérték-adókéhoz.

A 2010-ben hivatalba lépett kormány több csatornán keresztül igyekezett növelni az adórendszer versenyképességét. Egyrészt, az adóbevételeken belül a jövedelemadó – ezen belül is leginkább a munkát terhelő, nemzetközi összehasonlításban is magas adók – súlyának csökkentésére törekedett, miközben a kieső bevételeket a növekedésre kevésbé káros forgalmi jellegű adók súlyának növelésével pótolta. (A tőkejövedelmeket terhelő adók korábban is versenyképes szintje lénye-

gében változatlan maradt.) Másrészt a jövedelemadók belső szerkezetét is igyekezett úgy alakítani, hogy azok minél kevésbé gátolják a gazdasági növekedést. A munkát terhelő adók szerkezeti átalakítása mellett ezt a célt szolgálta a kisvállalati adó 2013-as bevezetése is.

A következőkben áttekintjük, hogy milyen érvek szólnak a *tőkejövedelmek adóztatása* mellett, majd megvizsgáljuk, hogy az eredményszemléletű nyereségadók milyen mechanizmusok révén torzítják a gazdaság szerkezetét. Ezt követően bemutatjuk és röviden értékeljük a felmerülő legfontosabb problémákra adott elméleti megoldásokat. Végül ismertetjük a Magyarországon 2013-ban bevezetett kisvállalati adó legfontosabb szabályozási elemeit, amelyeket a pénzforgalmi adózás elvei mentén alakítottak ki.

2. A TŐKEJÖVEDELMEK ADÓZTATÁSÁNAK OKAI

A vállalatok jövedelemadóztatásának leginkább elterjedt módja a *társasági adó*, amely jellemzően a vállalatok eredményszemléletű nyereségét adóztatja. A legtöbb állam, így Magyarország esetében is jellemző, hogy a tőkebefektetésekből származó jövedelmeket – így az osztalékot, kamatot, árfolyamnyereséget – nem csupán a vállalat, hanem a magánszemélyek szintjén is adóztatják, ami általában a személyi jövedelemadó rendszerén belül jelenik meg.

Ahogy azt a következő szakaszokban látni fogjuk, ezen adók hátránya, hogy torzítják a megtakarítási és beruházási döntéseket, ezáltal negatív hatást gyakorolnak a tőkefelhalmozásra és így a gazdasági növekedésre is. Ennek ellenére a tőkejövedelmeket terhelő adók széles körben elterjedtek és a kormányok jelentős adóbevételi forrásként tekintenek rájuk. Bár a kétezres években az Európai Unió tagállamainak többségében csökkent a tőkejövedelmeket terhelő adókból származó bevételek összes beszedett adóhoz viszonyított aránya, 2012-ben ez átlagosan még mindig 13,8 százalékot tett ki [Európai Bizottság, 2014]. Így a tőkejövedelmeket terhelő adók továbbra is számottevő költségvetési forrást jelentenek, amelyeknek más bevételekkel való kiváltására a közeljövőben vélhetően nem nyílik lehetőség.

A szükséges bevételek biztosításán túl, a tőkejövedelmek adóztatása mellett több fontos érv is szól:

- A vállalkozások számos közszolgáltatást igénybe vesznek, amelyek hozzájárulnak a termelékenységük növekedéséhez. Ezért méltányos igény, hogy a kivegyék a részüket a közteherviselésből.
- A gazdasági járadékok és a piaci tőkéletlenségekből fakadó extraprofitok jellemzően tőkejövedelmek formájában jelennek meg. Ezek megadóztatása nem csupán méltányossági, de hatékonysági szempontból is indokolt, mivel azok a megtakarítási, beruházási döntéseket sem torzítják. Emellett bizonyos esetekben nehézségeket okoz az elsődlegesen megszerzett (jellemzően munka-) jövedelmek elkülönítése a tőkejövedelmektől.
- A külföldi tulajdonosok jövedelmét könnyebb – és kevesebb adminisztrációval jár – vállalati szinten, mint forrásadó formájában megadóztatni.
- A végső teherviselő kilitétől függetlenül is kevesebb adminisztrációval jár vállalati szinten beszedni az adókat.

Előbbiek figyelembe vétele mellett is fontos ugyanakkor a jövedelmeket terhelő adók olyan szerkezeti kialakítása, ami biztosítja a felsorolt célok megvalósítását, ugyanakkor a lehető legkevésbé fogja vissza a gazdaság növekedését.

3. A TŐKENYERESÉGEK ADÓZTATÁSÁBÓL FAKADÓ TORZULÁSOK

Az elméleti modellek sokszor nem tesznek különbséget annak alapján, hogy a tőke-jövedelmek adói a vállalatot, vagy annak tulajdonosát terhelik-e. A nemzetközi tőke-áramlásoknak és a monetáris politika hatásának következtében ugyanakkor a lakosság megtakarítási döntései és a vállalati szektor rendelkezésére álló források közti kapcsolat kevésbé szoros, és míg az előbbit inkább a magánszemélyek, az utóbbit inkább a vállalatok adói befolyásolják. Az empirikus eredmények szerint a tőkejövedelmek adóztatása elsősorban a beruházások esetében fejt ki jelentős hatást, míg a magánszemélyek esetében a fogyasztás és a megtakarítás közti döntést kevésbé befolyásolja, inkább a megtakarítási formák közti választásra van hatással [Scharle-Benczúr-Kátay-Váradi, 2010]. Ez természetesen nem jelenti, hogy a magánszemélyek tőkejövedelmeit terhelő adók a nagyobb megtakarítási hajlandóságú csoportok jövedelmét érintő, vagy a befektetéseket terelő hatásuk révén ne gyakorolnának befolyást a belföldi tőkefelhalmozásra és a növekedésre. Az előbbiek miatt ugyanakkor a gazdasági növekedés szempontjából a vállalatok tőkejövedelmeit terhelő adók szerepét gondoljuk jelentősebbnek.

A következőkben áttekintjük, hogy a tőkejövedelmeket terhelő adók milyen csatornákon keresztül torzítják a vállalkozások és tulajdonosaik döntéseit.

3.1. A JÖVEDELEMADÓK HATÁSA A MEGTAKARÍTÁSI ÉS BERUHÁZÁSI DÖNTÉSEKRE

Általában elmondható, hogy egy általános jövedelemadó károsabb a növekedésre egy általános fogyasztási adónál. Az elméleti irodalom ezt alapvetően a jövedelemadó befektetési, beruházási döntéseket torzító jellegére vezeti vissza. Ennek oka, hogy – a fogyasztási adókkal szemben – az általános jövedelemadó az adózott jövedelem befektetésével keletkező hozamokat ismételten megadóztatják, így többszörös adóztatáshoz vezetnek, csökkentve a gazdasági szereplők megtakarítási hajlandóságát.

Egy fogyasztási adó ugyanis az elsődlegesen megszerzett, majd befektetett jövedelmet annak elfogyasztásáig csupán egyszeresen terheli:

$$C = I \times (1 + r)^n \times (1 - \tau), \quad (1)$$

ahol C a végül elfogyasztható összeg, I a befektetett jövedelem, n a megtakarítás időtartama, r a befektetés hozama, τ pedig az adókulcs.

Ezzel szemben egy általános jövedelemadó kiterjed a befektetés hozamaira is, így egy hosszabb távú befektetésben az adó hatása a jövedelem elsődleges megszerzése és annak elfogyasztása közt hatványozottan érvényesül:

$$C = I \times (1 - \tau) \times (1 + r \times (1 - \tau))^n \quad (2)$$

Jelenértéken nézve tehát a jelenkori fogyasztás adóterhe alacsonyabb a jövőbeli fogyasztás adóterhénél, ami torzítja a fogyasztási/megtakarítási döntéseket.

Az előbbi problémára adott leggyakoribb válasz a jövedelemadók alapjának az *elsődlegesen megszerzett* jövedelmek körére való leszűkítése (illetve jellemzően inkább ezen jövedelmek magasabb kulccsal való adóztatása). Elsődlegesen megszerzett jövedelemnek a gyakorlatban leginkább a munkából származó jövedelmeket tekintik. Ezért jellemző, hogy bizonyos jövedelmeket terhelő adókat (így pl. a tb-járulékokat) kizárólag a munkából származó jövedelmekre vetnek ki. Emellett az általános jövedelemadó-rendszerek esetében is elterjedt a jövedelmek duális adóztatása, amelynek során a tőkebefektetésekből származó jövedelmeket kedvezőbb adókulcsokkal terhelik a munkából származó jövedelmeknél. Amennyiben a befektetett tőke hozama teljesen adómentes, az adó a jövedelem elsődleges megszerzése és elfogyasztása közt ugyancsak egyszeresen érvényesül:

$$C = I \times (1 - \tau) \times (1 + r)^n \quad (3)$$

Ez a megoldás ugyanakkor számos problémát is generál. Így a gyakorlatban – különösen az egyszemélyes vállalkozások esetében – komoly nehézségekbe ütközik annak körülhatárolása, hogy mi számít tőke- és mi tekinthető munkajövedelemnek. További problémát jelent, hogy ebben a megközelítésben jellemzően nincs mód a tőke „fair” hozama feletti extraprofitok és a gazdasági járadékok megadóztatására. Ezek ugyanis a leggyakrabban tőkebefektetésekből származó jövedelemként jelennek meg, miközben közgazdaságtani értelemben inkább elsődlegesen megszerzett jövedelmeknek tekinthetőek. Ez a megoldás ezért jellemzően az adóalap kelleténél szűkebb meghatározását és így a munkajövedelmek túlzott mértékű adóztatását eredményezi. Végül, a munkát terhelő túlzottan magas adók erős ösztönzést jelentenek az adóelkerülésre, így csökkentik a legális munkavállalást.

3.2 TOVÁBBI TORZULÁSOK A VÁLLALATI JÖVEDELEMADÓK RENDSZERÉBEN

Az előbbieken leírtak mellett a társasági adó esetében általános koncepcionális problémát jelent, hogy az adó alapját képző eredményszemléletű nyereség jogi eszközökkel való körülhatárolása is számos nehézségbe ütközik. Ennek fő oka, hogy az adóalapok eredményszemléletű meghatározása ténylegesen nem realizált nyereség számszerűsítését is szükségessé teszi. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a vállalatoknak folyamatosan nyomon kell követniük a meglévő eszközeik és forrásaik pillanatnyi értékének változásait. Egy ilyen rendszer működtetése részletes, rendkívül bonyolult szabályozást igényel, amely azonban az összetettsége révén az adóoptimalizálási lehetőségek körét is bővíti. Ez szükségszerűen vezet ahhoz, hogy a számviteli szabályok (amelyek célja, hogy a tulajdonosok megfelelő képet kapjanak a vállalkozásuk helyzetéről) elváljanak a társasági adó szabályaitól (amelynek során az adóoptimalizálási lehetőségek szűkítésére is figyelemmel kell lenni). Ugyancsak nehézségeket jelent, hogy mivel az adóalap nehezen megfogható, egyes országok egymástól jelentősen eltérő módon határozzák meg a társasági adó alapját, aminek

nyomán a kettős adóztatás és a kettős nem adóztatás problémája egyaránt felmerülhet.

A gyakorlatban működő társasági adók emellett más módokon is befolyásolhatják a vállalatok döntéseit, amit részletesen ismertetnek *Stuart Adam* és szerzőtársai [2010], valamint *James Mirrlees* és szerzőtársai [2011].

Ilyen probléma, hogy a társasági adók jellemzően nem semlegesek a vállalatok forrásszerkezetére nézve. Hitelfinanszírozás esetén a kamatkidadások költségként elszámolhatóak, míg kötvény, vagy részvény kibocsátása esetén hasonló lehetőség nincs. Ez a vállalatok számára erős ösztönzést jelent, hogy a hitelfinanszírozás felé tereljék forrásszerkezetüket, ezáltal egy ún. *adó-pajzsot* képezve. Az így megnövekedett kamatkidadások révén csökken a vállalat tevékenysége után összgazdasági szinten fizetendő adóteher. (Ennek természetesen feltétele, hogy a hitelnyújtó a kapott kamatok után végső soron kedvezőbben adózzon a hitelezett vállalatnál, ez azonban számos módon elérhető.) Az ebből fakadó előnyök akkor a legnyilvánvalóbbak, ha a hitelező személye megegyezik a vállalat tulajdonosával, de más esetekben is jelentkeznek, hiszen ekkor a hitelező és a hitelezett vállalat osztozik a megtakarított adó összegén.

Amellett, hogy közgazdaságtanilag nem indokolt eltérő módon adóztatni a különböző forrásszerkezetű vállalatokat, a különböző finanszírozási formák megkülönböztetése is egyre nagyobb terhet ró az adóhatóságokra, ugyanis a pénzügyi rendszerek fejlődése során – részben a társasági adók jellemzőire adott válaszként – a finanszírozási formák közti határ is elmosódott. Mivel tőke és adósság típusú finanszírozási formák között elhelyezkedő ún. *hibrid* eszközöket az egyes államok gyakorlata gyakran eltérően kezeli, ezek az eltérések jelentős nemzetközi adóoptimalizálási lehetőségeket is teremtenek.

További hátrány, hogy a gyakorlatban a társasági adó szabályozása jellemzően nem veszi figyelembe az inflációt, az adóalap többnyire a vállalkozás nominális nyereségére épül. Így egy reálértelemben veszteséges vállalkozás is társasági adó fizetésére lehet kötelezett, magasabb inflációs környezetben pedig (reálértelemben is) megnő a vállalkozások adófizetési kötelezettsége. Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy sokszor a meglévő eszközök átértékelése sem szükséges az árak emelkedése alapján, ami további torzulásokat okoz a rendszerben.

A hagyományos társasági adóknál jelentősége van annak is, hogy az egyes költségelemeken milyen értékcsökkenés alkalmazható. Amennyiben az elszámolható amortizáció pontosan megegyezik az eszköz valódi értékének csökkenésével, és nincs infláció, akkor a társasági adó nem befolyásolja a vállalatok beruházási szerkezetét. Ennek érdekében azonban vállalatonként és költségelemenként kellene meghatározni amortizációs szabályokat, amelyek egyrészt nem állapíthatók meg pontosan, másrészt adminisztrációs szempontból is rendkívül bonyolult lenne (amit az infláció figyelembevétele tovább nehezítene).

Emellett természetesen számos más jellemző mentén is lehet vizsgálni az adórendszer hatását a vállalatokra, de ezek már meghaladják tanulmányunk keretét. Többek között fontos szempont lehet az adórendszer nemzetközi környezetben történő vizsgálata, hiszen jelentős különbségek találhatók az egyes országok társasági adói között, ami szabad tőkeáramlás mellett befolyásolhatja, hogy egy vállalat hol valósít meg egy beruházást.

4. EGY VÁLASZ A TŐKEJÖVEDELMEK ADÓZTATÁSÁBÓL FAKADÓ TORZULÁSOKRA: A PÉNZFORGALMI ADÓZÁS

Az előbbi problémák többségére koncepcionálisan rendkívül egyszerű megoldást jelent, ha eredményszemlélet helyett pénzforgalmi szemléletben határozzuk meg a vállalat társasági adó kötelezettségének alapját képző nyereséget. Ez a megközelítés az adóalapot lényegében a bevételek és a kiadások különbségeként határozza meg.

Ezáltal lehetővé válik a vállalat érdekében felmerülő kiadások – ideértve a beruházásokat is – azonnali elszámolása, azaz minden újra befektetett (vagy más szóval, a vállalat fejlesztésére visszaforgatott) nyereség csökkenti az adóalapot. Egy újonnan alapított vállalat esetében pedig a megközelítés azt eredményezi, hogy az csupán a kezdeti beruházás megtérülését követően kezd adót fizetni, így ez a megoldás az induló vállalkozások számára különösen kedvező. A megoldás további előnye, hogy a pénzforgalmi eredmény meghatározása egyszerűbb az eredményszemléletnél, ezért kevesebb adminisztrációval is jár.

Ez a megközelítés megoldást jelent a korábbiakban kifejtett elméleti problémára, hiszen a fizetendő adó jelenértéke függetlenné válik attól, hogy mennyi idő telik el a jövedelem elsődleges megszerzése és felélése közt. Ez annak köszönhető, hogy a tőkejövedelmek tőkeképzésre fordított része levonhatóvá válik az adóalapból, és csupán akkor keletkezik adókötelezettség, amikor azt már nem forgatják ismételtén vissza (azaz vélhetően elfogyasztják). Így lényegében elmondható, hogy a megközelítés nem azok forrása szerint (azaz, hogy tőkéből vagy munkából származik-e), hanem annak felhasználása alapján különbözteti meg egymástól a jövedelmeket (azaz, hogy beruházásra vagy fogyasztásra fordították-e).

Érdemes megjegyezni, hogy az ilyen módon meghatározott adóalap meglehetősen közel áll a hozzáadottérték-adók (áfa) alapjához. Jelentős eltérés ugyanakkor, hogy míg az áfaalap a vállalat által kifizetett bértömeget is lefedi, egy pénzforgalmi szemléletű jövedelemadó csak a vállalat eredményére terjed ki. Mivel azonban a pénzforgalmi adóztatás kiküszöböli a jövedelemadó torzító, beruházások ellen ösztönző jellegét, egy pénzforgalmi adó esetén már nem feltétlenül indokolt, hogy a vállalat eredményére a munkából származó jövedelmektől eltérő mértékű adó vonatkozzon. Amennyiben ez utóbbi feltétel is teljesül, egy pénzforgalmi alapon kivetett nyereségadó és egy a munkajövedelmeket terhelő adó együttesen közgazdaságtani megközelítésben hasonló hatást fejt ki egy hozzáadottérték-adóhoz. (Fontos eltérés és egyben tökéletlenség ugyanakkor, hogy a negatív pénzforgalmi eredmény általában nem érvényesíthető azonnal.)

A megközelítés egyben megoldást jelenthet a gazdasági járadékok és extraprofitok, valamint a tőkejövedelemként kimutatott munkajövedelmek problémakörére is, hiszen ezekre nem vonatkozik kedvezőbb kulcs, mint a munkából származó jövedelmekre.

4.1. HÁROM MEGKÖZELÍTÉS A PÉNZFORGALMI ADÓZÁSRA

Az irodalomban a pénzforgalmi szemléletű adóalapnak jellemzően háromféle megközelítését említik, amelyet a Meade Committee [1978] vezetett be:

- *R- (real) alap*: reál (lényegében: üzemi) tevékenység egyenlege, vagyis az eladott termékek és a vásárlások (köztük a beruházás is) különbsége. A pénzforgalmi megközelítés mellett fontos különbség a jelenlegi társasági adóalaphoz képest, hogy az adó a kifizetett kamatokat is a nyereséghez hasonlóan adóztatja. Ennek alapján természetesen pénzügyi vállalatoknál egy ilyen adóalap nehezen alkalmazható.
- *R+F- (real+finansial) alap*: Az R-alap korrigálva a pénzügyi tevékenység eredményével, azaz: eladott termékek – vásárlások + (felvett hitel és visszafizetett adósság) – (visszafizetett hitel és felhalmozott pénzügyi vagyon) – kifizetett kamatok + kapott kamatok. A jelenlegi társasági adóhoz hasonlóan a hitelből finanszírozott tevékenység kamata nem adózik. Elsőre meglepő lehet, hogy hitelfelvétel esetén a hitel összege növeli az adóalapot (míg a hitel visszafizetése csökkenti azt). Ezt a megoldást az teszi szükségessé, hogy a fizetett kamatok ebben az esetben csökkentik az adóalapot. A hitelből való finanszírozás ebből fakadó előnyét ugyanis ellensúlyozza, hogy egy hitelből finanszírozott beruházás és készletnövekedés összességében nem jár adóalap-csökkenéssel. Ezért ez a megoldás – az eredményszemléletű nyereségadókkal szemben – nem eredményezi a vállalat forrás szerkezetének torzulását.
- *S- (shareholder) alap*: Az adó alapja a vállalat és a tulajdonosai közti pénzáramlás. Amennyiben a vállalat az összes, a vállalat működéséhez nem szükséges pénzeszközét kifizeti osztalékként, az R+F-alap és az S-alap elméletileg megegyezik. (Az egyetlen különbség, hogy a tulajdonos számára kifizethető összeget a vállalat által megfizetett adó csökkenti, így azonos bevétel eléréséhez egy S-alapú adó kulcsát magasabban kell meghatározni.) Ennek ellenére a két adóalap szerint megvalósított pénzforgalmi adók között adminisztrációs szempontból jelentős különbségek lehetnek.

Láthatjuk, hogy ezeknek a megközelítéseknek közös jellemzője: garantálják, hogy 0 százalékos marginális kulcs terhelve a beruházásokat, és semlegesek a forrás szerkezet szempontjából is, egyúttal – jelenértéken számítva – kizárólag a gazdasági járadékot adóztatják.

4.2. AZ ÁTMENET SZABÁLYOZÁSA

A pénzforgalmi adózással kapcsolatos irodalomban hangsúlyos problémaként jelentkezik az *átmenet* kérdése, ahol mindenekelőtt az új adónem bevezetések meglévő tőke- és készletállomány leírhatóságával kapcsolatban jelentkeznek nehézségek. Az átállás ugyanis a megvalósított szabályozás függvényében jelentős egyszeri *költségvetési bevételkieséssel* járhat. Ennek kapcsán a lehetséges megközelítéseket a következő kategóriákba sorolják [lásd OECD, 2007]:

- A meglévő eszközök maradványértéke az átlépéskor egyben elszámolható adóalap-csökkentő tételként. A megoldás előnye annak egyszerű és méltányos volta, hátránya ugyanakkor, hogy az átlépés során nagyon jelentős átmeneti adóbevétel-kieséssel jár.
- A meglévő eszközök egyáltalán nem számolhatóak el adóalap-csökkentő tételként. A szabályozás kikerülésének megakadályozása érdekében szüksé-

ges kikötni, hogy ezek adás-vétele esetén a vevő vállalkozás sem írhatja le azokat, ami jelentősen bonyolítja a szabályozást. A megoldás előnye, hogy az átlépés nem jár bevételkieséssel. Hátránya ugyanakkor, hogy nem méltányos a tőkeállomány tulajdonosaival szemben, illetve hogy a bevezetést megelőző időszakban a beruházások elhalasztásával járhat.

- A meglévő eszközök a korábbi értékcsökkenési szabályok szerint írhatóak le. Ez a megoldás is jár bizonyos átmeneti bevételkieséssel, ez azonban lényegesen alacsonyabb, mint az azonnali leírást engedélyező módszer esetében. Hátránya ugyanakkor, hogy bonyolult átmeneti szabályozást igényel, illetve hogy a beruházások halasztása bizonyos mértékben ennél a megoldásnál is megjelenhet.

4.3. NEMZETKÖZI TAPASZTALATOK

Bár a pénzforgalmi adóknak hosszú távon pozitív hatásai vannak, a társasági adóról való átállás csak jelentős bevételkiesés, vagy bonyolult átmeneti szabályok mellett lehetséges. Ugyanakkor találhatók példák több olyan országra is, ahol nem a teljes vállalati adózásban, de egyes szektorokban, vagy helyi, regionális adórendszerekben áttértek a pénzforgalmi, vagy ahhoz hasonló jellegű adózásra.

Az Egyesült Királyságban és Norvégiában a nyersanyag-kitermelésből származó nyereséget terhelik pénzforgalmi jellegű adók. Az Egyesült Királyságban az északi-tengeri szénhidrogén-bányászatra speciális adók vonatkoznak, amelyek közös tulajdonsága, hogy a felmerült költségek 100 százalékával csökkenthető az adóalap. Norvégiában a teljes üzemanyagszektorban egy pénzforgalmihoz hasonló különadó van hatályban, amelyben egyes, beruházásokhoz kötődő, illetve K+F-költségek azonnal teljes mértékben leírhatóak. Emellett annak érdekében, hogy csak a gazdasági járadékokat terhelje adó, az adóalap tovább csökkenthető a beruházásokhoz kapcsolódó költségekkel.

Ezek mellett találhatunk példát olyan országokra is, ahol a teljes társasági adórendszert közelítették a pénzforgalmi szemlélethez. A legkorábbi példa Észtország, ahol a visszaforgatott nyereség addig nem adóköteles, amíg az osztalék, vagy egyéb kifizetés (pl. természetbeni juttatások) formájában a tulajdonosok nem veszik fel a nyereségüket. Ennek alapján az észt társasági adó alapja közel áll az S-alaphoz, fontos eltérés azonban, hogy a kibocsátott részvényekből származó bevételek nem vonhatóak le az adóalapból. Ennek a rendszernek a fő hátránya, hogy csak azon vállalatok esetében semleges a marginális beruházási és finanszírozási döntésre, ahol egy beruházás a visszaforgatott nyereségből finanszírozható. Ezzel szemben egy fiatal, növekvő vállalat esetében, amelynek szüksége van új tőkére, már nem teljesül ez a semlegesség.

Más, nem teljes körű pénzforgalmi adóra találunk példát Grúziában, ahol 100 százalékos amortizációs szabályt alkalmaznak minden költségelemre, míg Moldovában a visszaforgatott nyereség 0 százalékos kulccsal adózik. Olaszországban egy regionális, R-alapú pénzforgalmi adó van hatályban, bár a bérköltség nem vonható le teljes mértékben az adóalapból.

5. ALTERNATÍV MEGOLDÁSOK

5.1. A SAJÁT TŐKE „FAIR” HOZAMÁNAK KEDVEZMÉNYEZÉSE (ACE)

A fent bemutatott problémákra ad egy másik lehetséges megoldást, ha a befektetett tőke hozamát terhelő adó egy kedvezmény formájában csökkenthető egy meghatározott „fair” hozammal. Egy ilyen kedvezmény több formában is megvalósítható, az bevezethető a *vállalati adókban* (Allowance for Corporate Equity, ACE) és a *tulajdonosok jövedelemadójában* is (Allowance for Shareholder Equity). Európában is több ország alkalmaz ilyen jellegű kedvezményt, mindegyik esetben a vállalati adóban, vagyis ACE formájában. Az EU tagállamai közül jelenleg Belgiumban, Olaszországban, Lengyelországban és Portugáliában van hatályban ACE.

Az ACE választ jelent két, a társasági adókkal kapcsolatos problémára is. Egyrészt biztosítja a semlegességet a vállalat forrásszerkezetére, másrészt a visszaforgatott nyereség, vagy saját tőkéből származó finanszírozás esetén is 0-ra csökken a marginális adóteher a beruházásokon. Emellett ez a megoldás nem igényli a társasági adók alapvető átalakítását sem, így viszonylag könnyen megvalósítható.

A megoldás hátránya ugyanakkor, hogy az ACE mértékének meghatározásához ismerni kell egy beruházás fair hozamát. A megközelítés támogatói többnyire a fair hozamnak az általánosan elérhető kockázatmentes hozamhoz (pl. államkötvény) való közelítését javasolják, ami egyszerűsíti a kedvezmény mértékének meghatározását. Ugyanakkor a kockázatmentesnél magasabb hozam is fairnek tekinthető, ha a tulajdonosok valós kockázatot vállalnak annak érdekében. Mivel egy kockázatos beruházási projekt esetében könnyebben előfordulhat, hogy a projekt hozama végül az adómentes mérték alatt marad, a beruházás végrehajtója nem lehet biztos abban, hogy végül lehetősége nyílik a kedvezmény érvényesítésére. Így elméletileg az adómentes hozam meghatározása során is indokolt lenne egy kockázati felár érvényesítése. Ennek a várható hozamnak (vagy hozampályának) a meghatározása ugyanakkor lényegesen bonyolítaná az ACE-t, hiszen akár vállalaton belül is különböző kedvezményeket kellene meghatározni egyes projektekre.

A fentiek mellett további hátrányt jelent, hogy mivel ez a megközelítés továbbra is a vállalat nyereségének eredményszemléletű megközelítését teszi szükségessé, a pénzforgalmi adózással szemben nem jár a szabályozás egyszerűsítésével és így az adminisztratív terhek csökkentésével.

5.2. A HITELFINANSZÍROZOTT BERUHÁZÁSOK NORMÁL HOZAMÁNAK ADÓZTATÁSA (CBIT)

A forrásszerkezet semlegességét garantálná, ha a kamatkidadások nem lennének költségként leírhatóak. Ez a megközelítés az alapja a *Comprehensive Business Income Tax* (CBIT) elképzelésnek [Adam et al., 2010; Mirrlees et al., 2011]. Ennek a megközelítésnek természetesen hátránya, hogy együtt járna az effektív adókulcs emelkedésével, így növelné a társasági adó egyéb torzításainak hatását, azonban egy bevétel-semleges reform keretében bevezetve lehetőséget adna az adókulcs csökkentésére.

Az elsősorban hitelekkel finanszírozott vállalatokat ugyanakkor ez a megközelítés még egy alacsonyabb kulcs mellett is hátrányosan érintené. Annak megvalósítá-

sa ebben a nyers formában különösen a bankoknál és egyéb pénzügyi közvetítők-nél járna drasztikus hatásokkal (ugyanis az adóalapot nem a kamatkülönbözet, hanem a tiszta kamatbevétel adná), így jelentősen megdrágítaná a banki hiteleket. Fontos megjegyezni, hogy ha a fizetett kamat nem csökkenti az adóalapot, a kapott kamat azonban nem vonható le abból, az egy másik vállalat (bank) által nyújtott hitel esetében kétszeres adózáshoz vezetne, hiszen a kifizetett, adózott kamat után a kamatot kapó vállalkozás is adó fizetésére lenne kötelezett.

Ez a probléma kezelhető lehet olyan módon, hogy a kamatkidadások kizárólag a kamatbevételekkel szemben lennének levonhatóak, ez azonban a nettó hitelező pozícióban levő vállalatokat arra ösztönözné, hogy egyesüljenek nettó hitelfelvevő vállalatokkal. Ugyancsak kérdéseket vethet fel a más, pénzügyi jellegű eredménybefolyásoló tételek (pl. árfolyamnyereség) kezelése.

Elméletileg tisztább megoldást jelentene, ha a teljes pénzügyi eredmény levonandó lenne az adóalapból (azaz az adó voltaképpen az üzemi, üzleti tevékenység eredményét adóztatná). Ez a megoldás ugyanakkor a pénzügyi szektor adómentességét eredményezné. Bár felhozhatóak érvek amellett, hogy a bankoknak a vállalatok hitelezéséből keletkezett nyeresége összgazdasági szinten ne mentesüljön az adó alól (hiszen az a hitelezett vállalkozás adóalapját növelné, ennek költsége pedig kellően erős verseny esetén – a kamatok csökkenése révén – közvetetten a hitelezőre hárulna), a lakosságnak nyújtott pénzügyi szolgáltatásokból származó nyereség összgazdasági szinten is teljes mértékben adómentessé válna. (Érdemes megjegyezni, hogy ehhez nagyon hasonló kérdések merülnek fel az áfa esetében is, amely alól a pénzügyi szektor, fő szabályként, szintén mentesül.) A bevezetés emellett – legalábbis rövid távon, a pénzügyi szektortól kapott hitelek átárazódásáig – kedvezőtlenül érintené a jellemzően nettó hitelfelvevő termelő vállalkozásokat. Végül, a megoldás komoly nemzetközi adóoptimalizálási lehetőségeket is teremtene, mivel a más országokban alkalmazott társaságiadó-rezsimek rendszerint a pénzügyi eredményt is adóztatják.

Az ACE-vel ellentétben a CBIT alatt nem csak az extraprofitokat terhelné adó, hanem a teljes vállalati jövedelmet. Ugyanakkor a CBIT egyszerűsítheti a vállalati és egyéni adók összehangolását is, ha a társasági adó kulcsa közel esik az egyének tőke-jövedelmének felső adókulcsához.

Megjegyzendő, hogy felmerülhet a CBIT és az ACE megközelítés kombinációja is, azaz a kamat levonhatóságának tilalma mellett a vállalat hitelállományára is meghatározható egy fair hozam, amely levonható a kamatokból. Egy ilyen megoldás azt eredményezné, hogy a fairnek tartottnál magasabb nyereséghez hasonlóan a fairnek tartottnál magasabb kamatok is növelik az adóalapot.

A CBIT-vel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy ilyen rendszerű társasági adó alkalmazása a gyakorlatban nem jellemző, de a határokon átnyúló beruházásoknál számos országban korlátozott a kamatköltségek levonhatósága.

5.3. KIADÁSI ADÓZTATÁS

Röviden érdemes kitérni arra is, hogy a vállalati pénzforgalmi adózás analógiájára milyen megoldást találhatunk az egyének, háztartások adóztatásában. Erre jelent

megoldást az ún. *kiadási adóztatás* (expenditure tax), amelynek bevezetését elsőként a magyar származású *Káldor Miklós* javasolta az Egyesült Királyságban [Káldor, 1955].

Egy általános, a magánszemélyek tőke- és munkajövedelmeit egyaránt terhelő jövedelemadó esetében is jelentkezik az a korábban leírt elméleti probléma, hogy az befektetett, adózott jövedelem hozamait adóztatja, így a jövőbeli fogyasztás adóterheinek jelenértéke magasabb a jelenleginél. Ezt a problémát a gyakorlatban gyakran a tőkejövedelmek alacsonyabb adókulcsaival próbálják enyhíteni. Emellett a hosszabb távú megtakarítások, illetve az öngondoskodás ösztönzése érdekében gyakran kedvezmények vehetők igénybe, például magánnyugdíj-, egészség-, vagy lakástakarék-pénztárak, babakötvények esetén.

Egy, a vállalati pénzforgalmi adóval rokonítható megoldás segítségével lényegesen egyszerűsíthető és semlegesebbé tehető lenne az előbbi, a megtakarítások ösztönzését szolgáló rendszer is. Ebben a – kiadási adózási – megközelítésben a befektetett (megtakarításra fordított) jövedelem levonható az adóalapból, a felélt (hozammal növelt) megtakarítások ugyanakkor növelik azt. Azaz például egy, a rendszer logikája szerint adóztatott megtakarítási számla esetében minden, a számlára befizetett összeg csökkenti az adóalapot, és minden arról kifizetett összeg növeli azt. Ehhez hasonló megoldás vezethető be más típusú befektetések, így egy egyéni vállalkozás esetében is, ami gyakorlatilag megfelel egy S-alapú pénzforgalmi adónak.

A kiadási adózási megközelítés előnye, hogy megoldást jelent a gazdasági járadékok és extraprofitok, valamint a tőkejövedelemként kimutatott munkajövedelmek problémájára, és növeli a gazdaság rendelkezésére álló belföldi megtakarításokat. Egy progresszív adórendszerben további előny lehet, hogy a progresszív adóterh nem a megszerzett, hanem az elfogyasztott jövedelem alapján kerül meghatározásra. Így a progresszivitás nem érinti hátrányosan azt az adózót, aki az életpályája egy magasabb keresetű szakaszában felhalmozott jövedelmét egy későbbi, szűkösebb időszakban (így pl. munkanélküliség idején, nyugdíjas korában vagy – családi adózás esetén – a gyermeknevelés ideje alatt) éli fel. Hátrányt jelent ugyanakkor, hogy a pénzforgalmi adózáshoz hasonlóan itt is jelentős átmeneti költségek jelentkezhetnek a meglévő megtakarítások kapcsán, és hogy egyes megtakarítási formák esetében a rendszer adminisztrációja bonyolult lehet.

6. PÉNZFORGALMI ADÓZÁS A GYAKORLATBAN – A KISVÁLLALATI ADÓ

6.1. A KISVÁLLALATI ADÓ KONCEPCIÓJA

A 2010-ben hivatalba lépett kormány az adórendszeren belül a jövedelmi típusú adók súlyának csökkentését helyezte a középpontba, a fogyasztási típusú adók súlyának növelése mellett. Ezzel párhuzamosan fontos lépések történtek a jövedelmeket terhelő adók szerkezetének a növekedés szempontjából kedvező átalakítására is. A munkát terhelő adók szerkezeti átalakítása mellett ezt a célt szolgálta a *kisvállalati adó* (kiva) bevezetése is [2012. évi CXLVII. törvény a kisadózó vállalkozások tételes adójáról és a kisvállalati adóról].

A kiva pénzforgalmi szemléletű adónem, amelyet a kormány a 2013-ban életbe lépett munkahelyvédelmi akcióprogramjának elemeként hozott létre. Az adónem kialakítása a foglalkoztatás és a beruházások együttes ösztönzésének egyszerű és a rendszer keretein belül a semlegességet is biztosító megközelítést valósítja meg – ha nem is az adórendszer egészében, de legalább az annak választására jogosult kisvállalkozások esetében. Az érintettek körének leszűkítése révén az átmenet költségei is kontrollálhatóvá váltak, miközben az adónem bevezetése a válság által erősen sújtott, a foglalkoztatásban jelentős szerepet betöltő KKV-szektor helyzetét könnyítette.

A kiva további lényegi eleme, hogy a hatálya alá tartozó vállalkozások számára egységessé válnak a tőkejövedelmek és a vállalkozás által kifizetett munkajövedelmek adóterhei. Az adórendszer beruházási döntéseket torzító jellegének kiküszöbölését és az ebből fakadó torzulások csökkentését nem a tőkejövedelmek munkajövedelmeknél kedvezőbb adókulcsa, hanem az eredmény pénzforgalmi meghatározása szolgálja.

Ennek megfelelően, az adónem kiváltja a vállalkozás által fizetendő, jövedelmet terhelő adókat (így a szociális hozzájárulási adót, a szakképzési hozzájárulást és a társasági adót). Az előbbieket helyett egységes adóterhet vezet be a bérköltségek és a pénzforgalmi szemléletű adóalap összegére. Ennek mértékét úgy határozták meg, hogy az az adónem választására jogosult vállalkozások többsége számára kedvező legyen.

Az előbbieket eredményeként – amint azt a pénzforgalmi adóztatás elméleti ismertetésekor már említettük – az adónem, kialakítása következtében összességében hasonlóná válik egy hozzáadottérték-adóhoz, hiszen a vállalat által megtermelt hozzáadott értéket (azaz a tőke- és a munkajövedelmek összegét) egységesen adóztatja, a költségek levonhatósága tekintetében pedig pénzforgalmi megközelítést alkalmaz. (Ugyanakkor a szabályozás egyes elemei miatt nem felel meg egy hozzáadottérték-adó minden kritériumának.)

6.2. A KISVÁLLALATI ADÓ SZABÁLYOZÁSA ÉS A SZABÁLYOZÁS SORÁN KEZELNI KÍVÁNT GYAKORLATI PROBLÉMÁK

6.2.1. Az adó célcsoportja

A kisvállalati adót a kisvállalkozásokat célzó adónemként vezették be. Az adónem bevezetésével járó költségvetési bevételekiesés keretek közé szorítása és az elsősorban adótervezési célokat szolgáló vállalkozások kiszűrése érdekében a létszám mellett bevételi, illetve a mérlegfőösszegre vonatkozó kritériumok meghatározására is szükség volt. Az adónemet így azok a legfeljebb 25 főt foglalkoztató vállalkozások választhatják, amelyek bevétele és mérlegfőösszege nem haladja meg az 500 millió forintot. Annak érdekében, hogy a fenti kritériumok minél kevésbé korlátozzák a vállalkozás által foglalkoztatottak létszámának bővülését, a létszámkritérium a belépést követően rugalmasan alakul: az adónemet választó vállalkozásoknak mindaddig nem kell visszalépniük a társasági adó hatálya alá, amíg az általuk foglalkoztatottak száma 50 fő alatt marad.

6.2.2. A pénzforgalmi szemléletű eredmény meghatározása

A kisvállalati adó alapja a vállalkozás személyi jellegű ráfordításainak és pénzforgalmi szemléletű adóalapjának összege. A pénzforgalmi szemléletű eredmény meghatározása az R+F megközelítéshez hasonló módon történik, azonban egyes elemekben eltér az ott meghatározott elméleti konstrukciótól.

Az adóalap meghatározása során a szabályozás a pénzforgalmi szemléletű eredményt nem a bevételek és a kiadások különbségéből, hanem a vállalkozás pénzeszközeinek változásából vezeti le. A megközelítés célja, hogy az adóalap a vállalkozás meglévő nyilvántartásaiból is megállapítható legyen, ahhoz ne legyen szükség például elkülönült bevételi és kiadási nyilvántartás vezetésére.

A pénzeszközök változását ugyanakkor korrigálni kell a vállalkozásba időközben bevont és az abból kivont pénzeszközök különbségével. Az adóalap meghatározása során így az adóalapot növeli többek közt az osztalékfizetés, a tőkekivonás, az értékpapír-vásárlás, a hitelek törlesztése, a vállalkozás által nyújtott hitel és a megfizetett adó. Az adóalapot csökkenti ugyanakkor a kapott osztalék, a tőkeemelés, értékpapírok eladása esetén azok bekerülési értéke, a felvett hitel, valamint a vállalkozás által nyújtott hitelek törlesztése és a visszatérített adó. (A szabályozás emellett további adóalap-növelő és -csökkentő tételeket is meghatároz, amelyek azonban az alapkoncepció szempontjából kevésbé lényegesek, céljuk jellemzően az adó elkerülésének kiküszöbölése vagy egyes speciális esetek kezelése.)

Fontos megjegyezni, hogy az ismertetett megközelítés a pénzügyi eredmény meghatározásának módjában eltér az R+F-alaptól. Az adóalap meghatározása során ugyanis nemcsak a vállalkozás saját tőkéjéhez, hanem a hitelfelvételhez, hitelnyújtáshoz és értékpapír-vásárláshoz kapcsolódó műveleteket is pénzeszköz-bevonásként, illetve -kivonásként kell kezelni. Ennek következménye, hogy egy felvett hitel nem növeli az adóalapot (hiszen a pénzeszközök növekedéséből fakadó adóalap-növekedéssel szemben áll a hitelfelvételhez kapcsolódó korrekciós tétel), míg a vállalat által nyújtott hitel nem csökkenti azt (mivel a pénzeszközök csökkenésével a hitelnyújtáshoz kapcsolódó korrekciós tétel állítható szembe).

Az előbbi eltérés elméleti tökéletlenséget jelent, ennek révén ugyanis csak a vállalkozás üzemi, üzleti tevékenységének eredménye adózik pénzforgalmi szemléletben, míg a pénzügyi tevékenység eredményére az eredmény szemléletű meghatározás során alkalmazottakhoz hasonló szabályok vonatkoznak. (Ez egy nettó hitelnyújtó vállalat számára jellemzően hátrányt, egy nettó hitelfelvevő számára ugyanakkor előnyt jelent.)

Az említett tökéletlenség ugyanakkor szükséges annak érdekében, hogy a pénzügyi eredmény meghatározása ne térjen el túlzottan a társasági adónál alkalmazott eljárástól. A pénzügyi eredmény jelentősebb eltérései ugyanis – különböző finanszírozási konstrukciók révén – számottevő adóoptimalizálási lehetőségeket nyitnának meg. (Igaz, ezek a lehetőségek jellemzően nem az adó teljes elkerülését jelentenék, csupán azt, hogy a pénzforgalmi adózásból fakadó előnyök – azáltal, hogy a nyereség hitelezési műveletek révén átcsoportosíthatóvá válna kivás cégekbe – lényegében a kiva választására nem jogosult, nagyobb vállalatok számára is elérhetővé válnának.)

6.2.3. A veszteségelhatárolás szabályai

Egy vállalkozás pénzforgalmi szemléletű eredménye egy jelentősebb beruházás évében könnyen negatív lehet. A pénzforgalmi adózás előnyeinek kihasználásához ezért fontos, hogy az így keletkezett veszteségek minél előbb érvényesíthetőek legyenek. Az elhatárolt veszteségek gyorsabb érvényesítésére módot ad, hogy az adónem teljes, a vállalat által megtermelt hozzáadott értékre kiterjedő jellege – azaz a tőke- és munkajövedelmek egységes kezelése – lehetővé teszi, hogy a veszteség ne csupán a következő évek pénzforgalmi szemléletű eredménye, hanem akár a személyi jellegű ráfordítások terhére is elszámolhatóvá váljon.

A kisebb vállalkozások körében ugyanakkor gyakori probléma a bevételek eltitkolása, illetve a túlzott mértékű költségelszámolás, ezért egy túlzottan engedékeny veszteségelhatárolási szabály veszélye, hogy az az adóalap jelentős mértékű erózió-jához vezethetne.

Ezt a dilemmát a kisvállalati adó szabályozása az elhatárolt veszteség *kettéválasztása* révén oldja fel. Általános szabályként a keletkezett veszteség felhasználására szigorú szabályok vonatkoznak, azt egy vállalkozás csupán a pozitív pénzforgalmi eredmény összegéig, tíz egyenlő részletben érvényesítheti. Speciális szabályok vonatkoznak ugyanakkor az új beruházásokkal és immateriális jóságok létrehozásával kapcsolatosan keletkező veszteségre. Az ezek kapcsán felmerült költségek összegéig az elhatárolt veszteséget az adózó korlátlanul felhasználhatja, és azzal nemcsak a pénzforgalmi eredményt, hanem az adó hatálya alá tartozó személyi jellegű ráfordítások összegét is csökkentheti. Mivel ez a lehetőség csak az új eszközökre vonatkozik, a szabályozás nem teremt módot arra, hogy a vállalkozások a meglévő tőkeeszközeik adásvételével hozzájuthassanak a kedvezményhez.

6.2.4. Az adóelőlegre vonatkozó szabályok

Az adóalap meghatározásának módja abban az értelemben is pénzforgalmi szemléletet követ, hogy az adókötelezettség keletkezése a számlák pénzügyi rendezéséhez kötődik. Míg ennek a megközelítésnek előnye, hogy az adót csak a már rendezett számlák után szükséges megfizetni, annak hátránya, hogy az egyes számlák megfizetésének időpontjával kapcsolatos bizonytalanság miatt a várható adókötelezettség rosszabbul tervezhető. Emellett a kifizetések időpontjára vonatkozó döntéseivel az adózó is befolyásolhatja az adókötelezettség keletkezésének időzítését.

Az adóelőleg meghatározása során ezért fontos szempont volt, hogy annak összege is kövesse a vállalat aktuális pénzforgalmát. Ezáltal lehetővé válik, hogy egy számla fizetésének időzítése nem két teljes adóév, hanem csupán két előlegfizetési időszak közt eredményezi az adófizetési kötelezettség átrendeződését.

Az adóelőleg meghatározása így – a társasági adó szabályaitól eltérően – nem az előző évi adókötelezettségre, hanem az előlegfizetési időszak során keletkező kötelezettség egyszerű közelítésére épül. Ennek meghatározása során a személyi jellegű kifizetések összegét, a pénzeszközök változását, az előlegfizetési időszakban teljesített adófizetést és a kifizetett osztalékokat kell figyelembe venni.

Emellett annak érdekében, hogy az egyszerűsített előlegmeghatározási módszer egyes speciális esetekben (pl. egy nagyobb hitel folyósítása esetén) se eredményezzen túlfizetést, a szabályozás lehetővé teszi, hogy az adózó az adóalap meghatározásához szükséges összes tétel figyelembevételével teljesítse az előlegfizetési kötelezettségét.

6.2.5. Az átmenet szabályozása

Az adónem szabályainak meghatározása során a legtöbb nehézséget az átmeneti szabályok kialakítása jelentette. Míg ugyanis a kisvállalati adó önmagában viszonylag egyszerű konstrukció, annak megközelítése, fogalmai sok esetben jelentősen eltérnek a számvitelben és a társasági adózásban használatosaktól. Az átmenet során a méltányosság biztosítása és az arbitrázslehetőségek kiszűrése érdekében számos, az ezekből az eltérésekből fakadó problémára kellett megoldást találni. További nehézség, hogy a társasági adó hatálya alá való visszatérés kapcsán is szabályozni kellett az átmenetet.

Így kezelni kellett a meglévő tőkeeszközök (tárgyi eszközök és immateriális javak) helyzetét, amelyek a pénzforgalmi adózás szerint a beszerzésük időpontjában, a társasági adó szabályai szerint ugyanakkor értékcsökkenés formájában fokozatosan csökkentik az adóalapot. Átmeneti szabályok hiányában az adózók a korábban beszerzett eszközök esetében nem érvényesíthetnék a hátralévő értékcsökkenési leírást, ami veszteséget jelentene számukra. A pénzforgalmi adózás logikájába jól illeszkedő megoldás lenne, ha a korábban is meglévő tárgyi eszközök nyilvántartási értékét az átlépők egy összegben leírhatnák az adóalapból, ez azonban jelentős költségvetési bevételekiesést eredményezne. A kisvállalati adó szabályozása ezért az átlépéskor meglévő tárgyi eszközök és immateriális jóságok nyilvántartási értékével 10 év alatt, egyenlő részletekben engedi csökkenteni az adóalapot. Ez a megoldás ugyanakkor egy eszköz eladása esetén hátrányt jelentene az adózó számára: ekkor ugyanis a befolyt vételár egy összegben növelné az adóalapot, míg a továbbra is csak részletekben lenne leírható. Ezért abban az esetben, ha az átlépés előtt meglévő eszköz annak teljes leírása előtt kivezetésre kerül, annak fennmaradó nyilvántartási értéke egy összegben leírható.

Bár a pénzforgalmi adózással kapcsolatos elméleti irodalomban jellemzően kevésbé hangsúlyos kérdés, a meglévő tőkeállományéhoz hasonló problémák merülnek fel a meglévő készletállomány kapcsán is. Pénzforgalmi szemléletű adózás esetén ugyanis a készletek már a beszerzésük pillanatában csökkentik az adóalapot, míg eredményszemléletben csak az eladásuk vagy felhasználásuk kapcsán írhatóak le. Az átlépéskor így – átmeneti szabályok hiányában – az adózó elesik a meglévő készletek leírásának lehetőségétől. Ez változatlan készletállomány esetén nem jelent adókötelezettség-növekedést, hiszen a felhasznált készletek pótlása során újonnan beszerzett készletek értéke azonnal levonhatóvá válik, azonban hátrányosan érintheti azokat, akik az egyébként jellemzőnél magasabb készletállománnyal lépnek át a kisvállalati adó hatálya alá. A szabályozás ezért átmeneti szabályként az átlépést követő első évben biztosítja annak lehetőségét, hogy az adóalap a készletek csökkenésével csökkenthető legyen.

Átmeneti szabály bevezetésére volt szükség az átlépést megelőzően elszámolt, de pénzügyileg csupán az átlépést követően rendezett számlák kapcsán is annak érdekében, hogy azokat ne kelljen kétszeresen elszámolni. Ehhez hasonlóan korrekciós tétel bevezetése volt szükséges a korábbi időszakban keletkezett és az átlépést megelőző időszak eredményének terhére elszámolt, ugyanakkor csak az átlépést követően megfizetett adókötelezettségre is.

Ugyancsak átmeneti szabályt igényelt a korábbi időszakból származó elhatárolt veszteség kérdésköre, hiszen a társasági adó eredménykonceptiója és veszteség-elhatárolásra vonatkozó szabályai is eltérnek a kisvállalati adóétól. A szabályozás alapján a kisvállalati adó alanya a társasági adó hatálya alatt keletkezett veszteséget az általános szabályok szerint a kisvállalati adó hatálya alatt is felhasználhatja.

7. ÖSSZEFOGLALÁS

A tőkejövedelmeket terhelő adók az európai országok többségében számottevő bevételi forrást jelentenek, és azok fenntartása mellett is fontos érvek szólnak. Ezek közül kiemelendő, hogy a vállalatok is számos közszolgáltatást vesznek igénybe, hogy jellemzően tőkejövedelemként adóznak a gazdaságban keletkező járadékok, extraprofitok is, amelyek adóztatása hatékonysági szempontból is indokolt, illetve hogy bizonyos esetekben nehéz elkülöníteni egymástól az elsődlegesen megszerzett és a befektetés jogos hozamaként keletkezett jövedelmeket.

Ezek az adók ugyanakkor a megtakarítási, beruházási döntéseket torzító jellegnél fogva általában számottevően csökkentik a gazdaság növekedési potenciálját. A nyereségadók emellett a gyakorlatban jelentős adminisztrációval járnak, és más, nem kívánt módokon is torzítják a gazdasági szereplők döntéseit, ezáltal hatékonysági veszteséget okoznak. Az adónemek tényleges gazdasági hatásainak értékelése során ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül ezen adónemek szerkezete, amely számottevően befolyásolhatja az adónem tényleges gazdasági hatásait.

A nyereségadók okozta egyes torzulások kiküszöbölésére a szakirodalom több lehetséges megoldási koncepciót is kínál. Ezek egyike a pénzforgalmi adózási megközelítés, amely amellett, hogy felmerülő problémák nagy többségére választ ad, elegáns, koncepcionálisan rendkívül egyszerű megoldást jelent, és jelentősen közelíti a jövedelemadók szerkezetét a – növekedési szempontból jóval kedvezőbb – hozzáadottérték-adókéhoz. A megközelítés legnagyobb hátránya ugyanakkor, hogy az arra való átállás jelentős egyszeri költségekkel járhat, így annak bevezetésére eddig viszonylag kevés kísérlet történt.

Magyarországon a pénzforgalmi adózási megközelítés alapján került kialakításra a 2013-ban bevezetett kisvállalati adó. Tanulmányunkban bemutattuk az adónem legfontosabb szabályozási elemeit, és az adónem bevezetése kapcsán felmerülő problémák kezelésére kidolgozott megoldásokat.

IRODALOM

- Adam, S.–Besley, T.–Blundell, R.–Bond, S.–Chote, R.–Gammie, M.–Johnson, P.–Myles, G.–Poterba, J. (szerk.) (2010): *Dimensions of Tax Design*. New York: Oxford University Press
- Európai Bizottság (2014): *Taxation trends in the European Union*. Eurostat Statistical Books 2014
http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm Lekérdezve: 2014. augusztus 5.
- Kaldor, N. (1955): *An Expenditure Tax*. London: George Allen & Unwin
- Meade Committee (1978): *The Structure and Reform of Direct Taxation* London: George Allen & Unwin
- Mirrlees, J.–Adam, S.–Besley, T.–Blundell, R.–Bond, S.–Chote, R.–Gammie, M.–Johnson, P.–Myles, G.–Poterba, J. (szerk.) (2011): *Tax by design: the Mirrlees Review*. Oxford: Oxford University Press
- OECD (2007): *Fundamental Reform of Corporate Income Tax*. OECD Tax Policy Studies 16, Párizs: OECD Publishing
- OECD (2010): *Tax Policy Reform and Economic Growth*. OECD Tax Policy Studies 20, Párizs: OECD Publishing
- Scharle Á.–Benczúr P.–Kátay G.–Váradi B. (2010): *Hogyan növelhető az adórendszer hatékonysága? MNB-tanulmányok* 88. Budapest: Magyar Nemzeti Bank
- Jogszabály: a 2012. évi CXLVII. törvény a kisadózó vállalkozások tételes adójáról és a kisvállalati adóról

